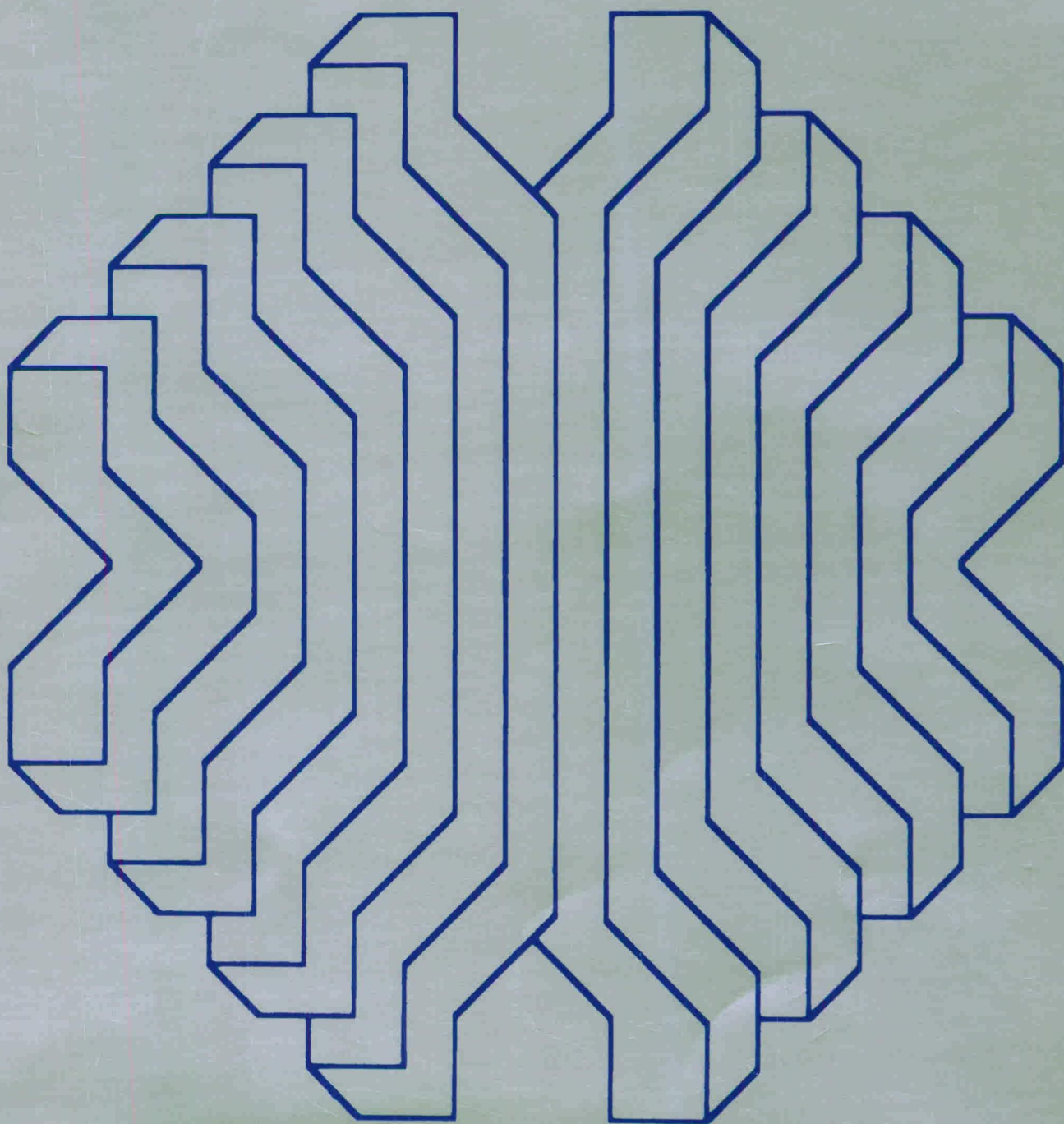
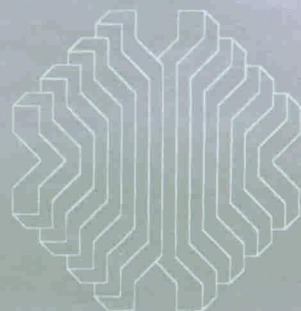
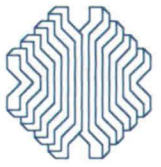

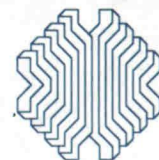

Provinciale Economische Verkenning

1982

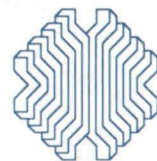

INHOUDSOPGAVE

	pagina
VOORWOORD	1
SAMENVATTING	2
1. VERWACHTINGEN VOOR DE NEDERLANDSE EKONOMIE	4
2. DE GELDERSE EKONOMIE IN 1982	7
2.1. Produktie, werkgelegenheid en arbeidsproduktiviteit	7
2.2. Beroepsbevolking	10
2.3. Arbeidsmarkt	12
3. INFRASTRUKTUUR	14
3.1. Bedrijfsterreinen	14
3.2. Woningbouw	16

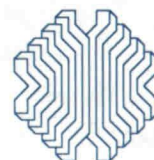
TABELLEN

1. Sociaal-ekonomische kerngegevens, Gelderland, 1982	2
2. Enkele kerngegevens uit de MEV 1982	4
3. Procentuele ontwikkeling van het arbeidsvolume per sektor, in de periode 1975 - 1981, Gelderland, Nederland	7
4. Produktie, werkgelegenheid en arbeidsproduktiviteit, 1981 en 1982, Gelderland	8
5. Beroepsbevolking 15 - 64 jaar, Gelderland, 1975 - 1982	10
6. Beroepsdeelnemingspercentages voor de bevolking van 15 - 64 jaar, Gelderland, 1975 en 1980	11
7. Migratiesaldi Gelderland, 1975 - 1981, taakstelling en realisatie	12
8. Werkloosheid, jaargemiddelden, Gelderland, 1978 - 1982	13
9. Verkocht en in erfpacht uitgegeven bedrijfsterrein, in netto-hektares, Gelderland, 1975 - 1980	14

pagina

10.	Verkocht bedrijfsterrein, in netto-hektares, Gelderland, 1981, 1982	16
11.	Voltooid aantal woningen, Gelderland, Nederland, 1975 - 1980	16
12.	Aantal te bouwen woningen, Gelderland, Nederland, 1981, 1982	17

VOORWOORD

In deze notitie hebben we een eerste poging gedaan om een korte termijn-prognose op te stellen voor enkele ontwikkelingen in de Gelderse economie. We hebben ons daarbij met name gericht op de arbeidsmarkt, terwijl ook korte beschouwingen zijn gegeven over de uitgifte van bedrijfsterreinen en over de woningbouw. De keuze is tot die onderwerpen beperkt gebleven omdat de arbeidsmarkt, de uitgifte van bedrijfsterreinen en de woningbouw beïnvloed kunnen worden door het provinciale beleid en dus het meest in de belangstelling staan van het Provinciaal Bestuur.

De Provinciale Economische Verkenning 1982 (PEV 1982) is grotendeels gebaseerd op de Makro Economische Verkenning 1982 (MEV 1982) van het Centraal Planbureau. De nationale MEV-verwachtingen zijn met behulp van een verdeelmodel vertaald naar het lagere, provinciale nivo. Dat geldt met name voor de verwachtingen inzake de ontwikkeling van de produktie, de werkgelegenheid en de arbeidsproduktiviteit.

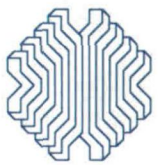
De overige onderwerpen zijn op basis van andere statistische gegevens geraamd.

De PEV 1982 is een eerste, nog schuchtere poging. We durven er zelf niet meer dan een indikatieve betekenis aan toe te kennen. Het ligt in de bedoeling de systematiek die eraan ten grondslag ligt, verder te vervolmaken, zodat volgend jaar de PEV 1983 niet dikker, maar wel beter zal zijn. Niettemin hopen we ook met deze PEV 1982 een bijdrage te hebben geleverd aan de sociaal-economische onderbouwing van het provinciale beleid.

Arnhem, 10 december 1981

De Stichting Economisch Technologisch
Instituut voor Gelderland,

Drs. A. Schouten,
direkteur.

SAMENVATTING

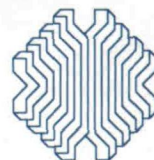
Tabel 1. Sociaal-economische gegevens, Gelderland,			
		1981	1982
		afgaand jaar in %	
Pro		1,1	+ 1,4
Arb		0	+ 2,0
bedr		1	- 0,6
Werk			+ 2,0
bedr			+ 34,8
Beroep			
Werkl			
Beroep:			657,0
(x 1.000)			
Werkloos			62,0
(x 1.000)			
Woningbouw			15,4
(x 1.000)			
Uitgifte			62
terrein (			
De Provinciale kerngegevens de Makro-Economische Met behulp van provinciaal gebruik gemaakt		ind waarvan baseerd op anbureau. aald naar he bronnen	
Uit de cijfers		voor de	

ERRATA

Bladzijde 8, tabel 4.

Arbeidsproductiviteit Diensten
 1981: - 0,9 % (in plaats van 1,7)
 1982: - 0,1 % (in plaats van 3,1)

Gelderse economie. Weliswaar zal de produktie van bedrijven een geringe groei vertonen, maar ten gevolge van de grotere stijging van de arbeidsproduktiviteit zal dat gepaard gaan met een verlies aan arbeidsplaatsen (2.700 manjaren).

De beroepsbevolking zal vooral door een positief migratiesaldo blijven toenemen.

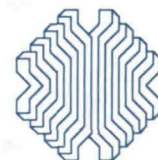
Het gevolg van deze ontwikkelingen is een verdere groei van de werkloosheid met bijna 35 % tot rond 62.000 personen.

In het kader van het provinciale beleid kunnen deze negatieve ontwikkelingen op korte termijn nauwelijks worden omgebogen. Afgezien van de beperktheid van de sociaal-ekonomische beleidsmogelijkheden van de provincie wordt dat veroorzaakt door de grote invloed van nationale en internationale trends op de Gelderse economie.

De woningbouwprognose (15.400 woningen in 1982) is op uiterst optimistische veronderstellingen gebaseerd. Beleidsmatig zal alles op alles moeten worden gezet om dat produktiecijfer te halen.

De uitgifte van bedrijfsterreinen zal zich in 1982 in neerwaartse richting voortzetten.

Het komende jaar zal moeten worden benut voor het scheppen van de voorwaarden, die sociaal-ekonomisch herstel in de toekomst mogelijk maken.

1. VERWACHTING VOOR DE NEDERLANDSE EKONOMIE

De vooruitzichten voor de Nederlandse economie voor 1982 zijn weinig rooskleurig. De produktiestijging zal bescheiden zijn, zij bedraagt voor alle bedrijven tesamen 1 %. Gegeven de grotere stijging van de arbeidsproduktiviteit betekent dit een verdere daling van de werkgelegenheid met 35.000 manjaren.

Tegelijk neemt het arbeidsaanbod in 1982 naar schatting toe met ruim 50.000 manjaren. De werkloosheid zal dientengevolge stijgen met circa 85.000 manjaren tot een jaargemiddelde van 460.000. Dat is 9 % van de totale beroepsbevolking (loontrekkers en zelfstandigen).

De meest negatieve uitschieter vindt men in de bouwnijverheid. Het Centraal Planbureau voorziet een verdere produktieteruggang met 3 %. Het arbeidsvolume daalt met circa 4,5 %. Debet hieraan zijn de volumedalingen in de woningbouw en de investeringen in bedrijfsgebouwen. De teruggang in de konsumptieve bestedingen heeft ten gevolge dat de dienstenproduktie zich traag ontwikkelt. Voor de kwartaire sektor is zelfs sprake van stagnatie.

Een lichtpuntje tenslotte vormt de produktie-ontwikkeling van de industriële bedrijven waar voor het eerst sinds jaren van een redelijke groei sprake zal zijn, ter grootte van 4 %. Een groei die evenwel in 1982 nog gepaard gaat met een daling van de industriële werkgelegenheid met 1,5 %, omdat de arbeidsproduktiviteit met meer dan 4 % zal toenemen.

In tabel 2 hebben we die kerngegevens uit de MEV 1982 weergegeven die met het oog op de provinciale ontwikkelingen het meest van belang zijn.

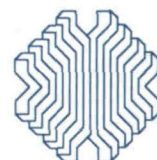
Tabel 2. Enkele kerngegevens uit de MEV 1982

Omschrijving	1979	1980	1981	1982
--------------	------	------	------	------

mutaties ten opzichte van voorafgaand jaar in %

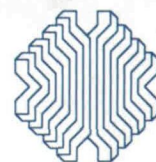
Veronderstellingen

Overdrachtsuitgaven door overheid (bruto)	16,5	11	9	8,5
Volume materiële overheidskonsumptie	4	1,5	1,5	0,5
Volume overheidsinvesteringen	- 4,5	4	- 3	0
Volume investeringen in woningen	- 6	1,5	- 4,5	- 5

Vervolg tabel 2.

Omschrijving	1979	1980	1981	1982
<i>Resultaten</i>				
Loonsom per werknemer in bedrijven	6,5	6	4,5 à 5	8
Volume partikuliere consumptie	2	- 1	- 3	- 2
Volume bruto investeringen bedrijven (exklusief woningen)	2	- 6,5	- 9	- 1
Volume goederenuitvoer	10	1,5	0,5	5,5
Volume goedereninvoer	7	- 1	- 5,5	2,5
Productievolume bedrijven	2	1	- 1,5	1
Reëel nationaal inkomen	0	- 1	- 2,5	1,5
Prijspeil partikuliere consumptie	4,5	7	7,5	6,5
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	4,2	6,5	7	6 à 6,5
Prijspeil goederenuitvoer	8,5	13,5	17	11,5
Arbeidsproductiviteit in bedrijven (inklusief zelfstandigen)	0,7	1	0,5	2
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer: inklusief incidenteel)	1,7	- 1	- 3	- 1,5
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	3,5	5,5	3	2,5

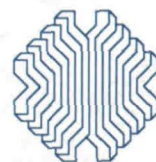

Vervolg tabel 2

Omschrijving	1979	1980	1981	1982
nivo's				
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mld. gld.)	- 4	- 4,7	2	10
Voorraadvorming (mld. gld.)	1,7	1,7	- 2,5	1
Werkgelegenheid (x 1.000 manjaren)	4.667	4.784	4.714	4.678
Werkloosheid (x 1.000 personen)	210	248	375	460
Arbeidsinkomensquote 1)	89	92,5	95,5	96,5
Besparingen 2)	12,5	11,5	11	13,5
Financieringstekort overheid (kasbasis) 2)	5,5	7	7,5	6,5
Belastingdruk 2)	31	31,7	30,7	30,3
Niet-belastingmiddelen 2)	5	5,9	7,7	8,7
Sociale premiedruk 2)	19,8	20,4	21,6	22,1

1) Gekorrigeerd voor aardgas en dergelijke.

2) In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.

2. DE GELDERSE EKONOMIE IN 1982

In dit hoofdstuk zullen we de vooruitzichten schetsen voor de Gelderse economie. Achtereenvolgens besteden we aandacht aan de ontwikkelingen van productie en werkgelegenheid (2.1.), aan de ontwikkeling van de beroepsbevolking (2.2.) en tenslotte aan de situatie op de Gelderse arbeidsmarkt (2.3.).

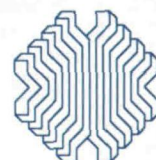
2.1. Productie, werkgelegenheid en arbeidsproductiviteit

Alvorens de vooruitzichten te schetsen willen we in het kort aangeven hoe de belangrijkste faktor, de werkgelegenheid, zich in het recente verleden per sektor heeft ontwikkeld. We doen dat in tabel 3 waarin de procentuele ontwikkeling van het arbeidsvolume over de periode 1975 - 1981 per sektor is weergegeven.

Tabel 3. Procentuele ontwikkeling van het arbeidsvolume per sektor, Gelderland, Nederland over de periode 1975 - 1981

sectoren	Gelderland	Nederland	procentueel werkgelegenheidsaandeel			
			Gelderland		Nederland	
			1975	1981	1975	1981
Landbouw	- 6,8	- 8,4	10,9	10,0	7,4	6,9
Industrie	- 16,3	- 13,5	28,8	23,7	26,9	23,7
Bouwnijverheid	+ 7,7	- 2,1	10,8	11,4	10,8	10,8
Diensten	+ 13,6	+ 5,9	48,2	53,8	53,5	57,5
Totaal bedrijven	+ 11,2	- 1,5	100	100	100	100

Zoals uit de tabel blijkt zijn er markante verschillen tussen Gelderland en Nederland in de ontwikkeling van het arbeidsvolume per sektor. Dit geldt in het bijzonder voor de bouwnijverheid en de dienstensektor, alsook per

saldo voor het totaal van de bedrijven. Op de sektor industrie na steekt de werkgelegenheidsontwikkeling in de Gelderse bedrijven gunstig af tegen de landelijke ontwikkelingen.

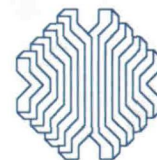
Het beeld van de verschuivingen tussen de sectoren is voor Gelderland dezelfde als voor Nederland, waarbij de Gelderse dienstensektor in tegenstelling tot de landelijke tot op heden in staat is geweest de werkgelegenheidsvermindering in landbouw en industrie - althans in kwantitatieve zin - te compenseren.

De vooruitzichten met betrekking tot de produktie en de werkgelegenheid zijn gebaseerd op samenhangen die werden gekonstateerd tussen de Gelderse en Nederlandse ontwikkelingen in het verleden.

De uitkomsten van onze berekeningen geven aan dat de vooruitzichten voor de Gelderse produktie en werkgelegenheid niet erg positief zijn. De verwachting voor de Gelderse bedrijven is samengevat in tabel 4.

Tabel 4.		Produktie, werkgelegenheid en arbeidsproduktiviteit, 1981 en 1982, Gelderland				
sectoren	Produktie		Werkgelegenheid		Arbeidsproduktiviteit	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982
mutaties ten opzichte van voorafgaand jaar in %						
Landbouw, tuinbouw en visserij	4,5	- 0,3	- 1,1	- 1,3	5,6	1
Industrie	- 1,2	3,0	- 3,8	- 1,9	2,6	4,9
Bouwnijverheid	- 4,6	- 3,6	- 6,0	- 7,8	1,4	4,2
Diensten	0,4	1,5	1,3	1,6	1,7	3,1
Totaal bedrijven	- 0,1	1,4	- 1,1	- 0,6	1	2

Uit de tabel blijkt dat ook voor Gelderland gerekend moet worden op een slechts geringe groei van de produktie in 1982 met cirka 1,4 %. Deze groei

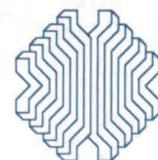
is evenwel wat groter dan die voor Nederland. Maar ook voor Gelderland geldt dat de stijging van de arbeidsproduktiviteit per saldo de produktiestijging overtreft, zodat een verdere daling van de werkgelegenheid in het verschiet ligt. Ook hierbij kan weer de kanttekening worden geplaatst dat de te verwachten negatieve werkgelegenheidsontwikkeling minder ongunstig zal zijn dan voor Nederland als geheel. Met name door de dienstensektor wordt het vooruitzicht voor Gelderland in positieve zin bijgekleurd.

Mogen de vooruitzichten voor de dienstensektor hoopvol worden genoemd, het tegenovergestelde lijkt op het eerste gezicht te gelden voor de Gelderse industrie. Immers, de Gelderse industriële werkgelegenheid zal zich nog ongunstiger ontwikkelen dan landelijk wordt verwacht. De verwachte produktiegroei (van 3 %) is (nog) niet voldoende om een verdere werkgelegenheidsdaling te voorkomen. Positief is evenwel dat die achteruitgang van de industriële werkgelegenheid slechts half zo groot zal zijn als in 1981.

Werd de bouwnijverheid in de Verkenning voor Nederland betiteld als een negatieve uitschieter, de Gelderse bouw verdient hetzelfde predikaat. De vooruitzichten voor de werkgelegenheid in de Gelderse bouwnijverheid zijn - bij ongewijzigd beleid - zelfs nog ongunstiger, als gevolg van een verwachte grotere daling van de produktie en een sterkere stijging van de arbeidsproduktiviteit. Van de in 1982 te realiseren woningbouw zal in belangrijke mate afhangen of het werkloos worden van 4.000 bouwvakkers kan worden voorkomen.

De trendmatige daling van de werkgelegenheid in de landbouwsektor tenslotte zal zich ook in 1982 voortzetten.

De konklusie kan zijn dat, hoewel de procentuele ontwikkeling van de werkgelegenheid naar het zich laat aanzien voor Gelderland in 1982 minder ongunstig zal zijn dan voor Nederland, toch nog altijd rekening moet worden gehouden met een werkgelegenheidsdaling in de sektor bedrijven met circa 2.700 manjaren. Uiterst somber is het beeld voor de bouwnijverheid.

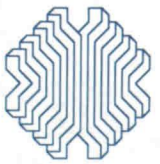
2.2. Beroepsbevolking

Behalve de ontwikkeling van de werkgelegenheid (vraag) is evenzeer de ontwikkeling van de beroepsbevolking (aanbod) van belang voor de situatie op de arbeidsmarkt. Nog afgezien van kwalitatieve diskrepancies tussen vraag en aanbod, is er het kwantitatieve probleem dat het aantal mensen dat betaalde beroepsarbeid verricht of wenst te verrichten vrij sterk toeneemt, juist in een tijd waarin de werkgelegenheid niet of nauwelijks toeneemt. Ook de Gelderse beroepsbevolking groeit, dat is geïllustreerd in tabel 5.

Tabel 5.	Beroepsbevolking 15 - 64 jaar, Gelderland 1975 - 1982, ultimo-jaarcijfers							
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Absoluut (x 1.000)	576,9	583,4	592,5	602,7	616,9	631,1	644,1	657,0
Mutaties ten opzichte van voorafgaand jaar in %	0,7	1,1	1,6	1,7	2,3	2,3	2,1	2,0

We konstateren dat vooral in de laatste jaren het arbeidsaanbod relatief sterk toeneemt. Ook in 1982 zal de groei rond de 2 % bedragen. Het beeld van de Gelderse jaarlijkse procentuele toenemingen komt overigens overeen met het landelijke patroon. In zeer geringe mate overtreffen de Gelderse groeicijfers de Nederlandse.

Voor wat de samenstelling betreft van de jaarlijkse groei van de beroepsbevolking merken we op dat het aandeel van vrouwen steeds groter wordt. De absolute toename van de Gelderse beroepsbevolking bestaat gedurende de laatste jaren voor circa 60 % uit vrouwen (Nederland 67 %). De procentuele groei van de vrouwelijke beroepsbevolking is de laatste jaren dan ook ruim het drievoudige geweest van de procentuele groei van de mannelijke beroepsbevolking.

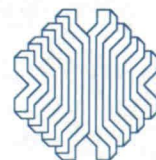
Tabel 6. Beroepsdeelnemingspercentages voor de bevolking van 15 - 64 jaar, Gelderland en Nederland, 1975 en 1980

Omschrijving	Gelderland		Nederland	
	1975	1980	1975	1980
Mannen	81,0	78,3	81,5	78,1
Vrouwen	30,9	32,9	32,1	35,6
Totaal	56,2	55,8	56,9	57,1

Blijkens tabel 6. is de groei van de beroepsbevolking in Gelderland per saldo niet het gevolg van een toenemend deel van de bevolking dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt. Weliswaar is het deelnemingspercentage voor vrouwen toegenomen, maar het wordt overtroffen door de daling in de deelneming van mannen. Het deelnemingspercentage van de totale bevolking (15 - 64 jaar) neemt diensgevolge zelfs iets af. Voor Nederland is dit overigens niet het geval als gevolg van een sterkere stijging van het deelnemingspercentage van vrouwen.

We konkluderen dat de groei van de Gelderse beroepsbevolking het gevolg is van bevolkingsgroei en van veranderingen in de leeftijdsopbouw, en niet van een toeneming van het deelnemingspercentage van mannen en vrouwen tesamen.

Een beleidsrelevante komponent van de bevolkingsgroei is de migratie. Daarom is het nuttig te weten in welke mate de migratie in de afgelopen jaren de aanwas van de beroepsbevolking heeft veroorzaakt, alsook of de gerealiseerde vestigingsoverschotten in de pas lopen met de - zij het om andere dan arbeidsmarktredenen - geformuleerde migratietaakstellingen. In tabel 7 zijn de feitelijke migratiesaldi voor Gelderland vermeld, evenals de taakstelling volgens de streekplannen in de vorm van een jaargemiddelde.

Tabel 7. Migratiesaldi Gelderland, 1975 - 1981, taakstelling en realisatie

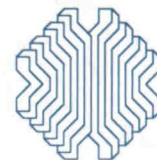
	Taakstelling	Gerealiseerd	Gerealiseerd, in procenten van de bevolkingstoename
1975	-	10.100	52 %
1976	4.350	4.900	33 %
1977	4.300	6.200	42 %
1978	4.100	4.500	36 %
1979	4.000	5.450	40 %
1980	3.750	5.800	40 %
1981	3.350		

We zien dat de bevolkingsgroei in Gelderland gemiddeld voor circa 40 % het gevolg is van migratie. Wanneer we aannemen dat het deelnemingspercentage van de migranten overeenkomt met dat van de Gelderse bevolking, volgt daaruit dat de groei van de beroepsbevolking eveneens voor 40 % het gevolg is van migratie.

Voorts merken we op dat het vestigingsoverschot jaarlijks de taakstelling die met het streekplanbeleid wordt nagestreefd, overtreft. Uiteraard heeft dit konsekwenties voor de groei van de beroepsbevolking.

2.3. Arbeidsmarkt

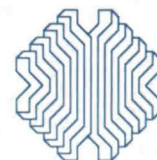
Verschillen in ontwikkeling tussen werkgelegenheid en beroepsbevolking komen tot uiting op de arbeidsmarkt in de vorm van werkloosheid, vakatures en naar wordt aangenomen ook in het aantal geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikten. De werkloosheid is de laatste jaren sterk toegenomen. In Gelderland steeg de gemiddelde jaarlijkse werkloosheid van 1978 tot 1981 met ruim 100 % van 22.700 tot 46.000. Voor Nederland bedroeg de toename 80 %. In de toeneming van de Gelderse werkloosheid zit dus een flinke regionale komponent. In tabel 8 is te zien dat vooral in 1981 de Gelderse werkloosheid onrustbarend is gestegen.

Tabel 8.		Werkloosheid, jaargemiddelden, Gelderland 1978 - 1982				
		1978	1979	1980	1981	1982
Mannen		14.370	14.000	18.000	31.000	
Vrouwen		8.350	9.500	10.750	14.950	
Totaal		22.700	23.500	28.750	45.950	61.950
Mutatie ten opzichte van voorafgaand jaar in %						
Gelderland		- 1,3	+ 3,5	+ 22,4	+ 59,9	+ 34,8
Nederland		- 0,6	+ 2,1	+ 18,1	+ 49,5	+ 22,7

Voor 1982 zijn de vooruitzichten met betrekking tot de ontwikkeling van de Gelderse werkloosheid somber. We verwachten voor de sektor bedrijven een daling van de werkgelegenheid met circa 2.700 manjaren (zie paragraaf 2.1.). Omgerekend naar personen betekent dit dat nog eens circa 3.000 mensen hun baan dreigen te verliezen. Bovendien zal de beroepsbevolking naar verwachting groeien met circa 13.000 personen.

Dit betekent dat de werkloosheid dreigt toe te nemen met ruim 16.000 tot 9,4 % van de beroepsbevolking.

3. INFRASTRUKTUUR

In de Provinciale Economische Verkenningen in de komende jaren zal aandacht worden besteed aan een aantal infrastrukturele elementen, die van belang zijn voor de sociaal-economische ontwikkeling. In dit eerste PEV beperken we ons tot de uitgifte van bedrijfsterreinen en de woningbouw.

3.1. Uitgifte bedrijfsterrein

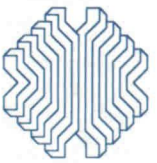
Tabel 9. Verkocht en in erfpacht uitgegeven bedrijfsterrein, in netto-hektares, Gelderland, 1975 - 1980

Jaar	Aantal hektares
1975	55
1976	52
1977	127
1978	99
1979	88
1980	64

De uitgifte van bedrijfsterrein door Gelderse gemeenten vertoonde in het verleden een merkwaardig verloop. Uit de bovenstaande cijfers wordt duidelijk dat in 1977 met een uitgifte van 127 ha een piek werd bereikt. Daarna vond van jaar tot jaar een teruggang plaats, zodat in 1980 de uitgifte slechts een omvang te zien geeft van 64 ha. Uiteraard vormde de economische recessie daarvan de belangrijkste oorzaak.

Hoe groot zal de uitgifte zijn in 1981 en in 1982 ? Bij benadering kan de uitgifte aan de hand van de volgende factoren worden geraamd.

1. De ontwikkeling van het totaal aantal arbeidsplaatsen.
2. De ontwikkeling van het aandeel daarin van het aantal arbeidsplaatsen, gevestigd op bedrijfsterrein.
3. De ontwikkeling van de terreinquotiënt per arbeidsplaats (het aantal

-m2 per arbeidsplaats gevestigd op bedrijfsterrein).

4. De ontwikkeling van de hoeveelheid bedrijfsterrein, die door bedrijven en instellingen nu al wordt gekocht in verband met toekomstige uitbreidingen (reserve-terrein).

Ad 1. Het aantal arbeidsplaatsen in 1980 en 1981 wordt geraamd in paragraaf 2.1. Bij de raming van de uitgifte van de bedrijfsterreinen zullen we van de daar vermelde cijfers uitgaan.

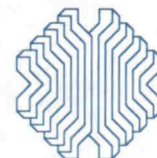
Ad 2. Het aandeel in het totaal van de arbeidsplaatsen gevestigd op bedrijfsterrein neemt structureel toe. Dat wordt veroorzaakt door het steeds moeilijker worden van het creëren van werkgelegenheid buiten bedrijfsterreinen en door het verplaatsen van bedrijven naar bedrijfsterrein in verband met het realiseren van stadsvernieuwingsplannen en het stringenter toepassen van de Hinderwet en de milieuwetten.

Ook in de jaren 1981 en 1982 zal dit aandeel op grond van deze factoren enigszins toenemen.

Ad 3. Het aantal m2 bedrijfsterrein per arbeidsplaats is eveneens gedurende het recente verleden structureel toegenomen. Deze tendens wordt in de hand gewerkt door de zwaardere eisen die gesteld worden aan de arbeidsomstandigheden, en door het streven naar produktiviteitsverhoging bij toeneming van het aandeel van de arbeidskosten in de totale kosten. Deze laatste faktor zal in 1981 en in 1982 in mindere mate een rol spelen dan in de jaren daarvoor. Op grond daarvan houden we rekening met een iets minder grote stijging van de terreinquotiënt in 1981 en 1982.

Ad 4. De winstverwachtingen verkeren op dit moment op een dieptepunt. Op grond daarvan zijn ook de plannen voor toekomstige uitbreidingen in het algemeen minimaal. Derhalve zullen terreinaankopen met de bedoeling om reserves aan te houden in 1981 en 1982 een verwaarloosbare omvang hebben.

Op grond van de bovenstaande overwegingen ramen we de uitgifte van bedrijfsterrein in 1981 en 1982 op hetzelfde, tijdelijk lage, nivo van 1980 (zie tabel 10.).

Tabel 10. Verkocht bedrijfsterrein in netto-hektares, Gelderland, 1981, 1982

Jaar	Aantal hektares
1981	63
1982	62

3.2. Woningbouw

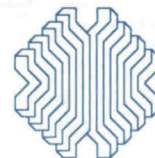
Tabel 11. Voltoid aantal woningen, Gelderland, Nederland, 1975 - 1980

Jaar	Gelderland	Nederland
1975	15.706	120.774
1976	13.389	106.813
1977	13.825	111.047
1978	11.063	105.825
1979	10.078	87.522
1980	13.160	113.756

Uit de cijfers van deze tabel blijkt dat de woningbouw zowel in Gelderland alsook in Nederland tot 1980 aanzienlijk is gedaald. In de provincie bedraagt de teruggang - 36 %; in het gehele land - 28 % in vijf jaar tijd.

In 1980 is de woningbouw echter weer toegenomen. De groei bedraagt in Gelderland 31 % en in Nederland 30 %.

Uit de teruggang en de daarop volgende groei kan worden afgeleid dat de omvang van de jaarlijkse woningbouwproduktie nauwelijks verband houdt met de conjunctuur. Immers, juist toen de economische recessie in 1980

in versterkte mate doorzette, vertoonde de woningbouw zowel provinciaal als landelijk een aanzienlijke groei. In onze economische orde is de woningbouwproduktie dan ook veel meer afhankelijk van politieke dan van economische factoren.

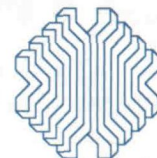
Wanneer we zicht willen krijgen op de te verwachten woningbouw in 1982, dienen we dus meer aandacht te besteden aan het politieke besluitvormingsproces dan aan de economische omstandigheden. In de volgende tabel hebben we dan ook voor 1982 de cijfers opgenomen zoals die voor Gelderland zijn vastgesteld door de Gelderse Advieskommissie Verdeling Rijkssteun Woningbouw en voor Nederland door het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

Tabel 12. Aantal te bouwen woningen, Gelderland, Nederland 1981, 1982

Jaar	Gelderland	Nederland
Januari - augustus 1981	6.375	64.896
1981 (verwachte realisatie)	15.693	122.200
1982 (advies)	20.101	120.000

De prognose voor 1982 die de Gelderse Advieskommissie Verdeling Rijkssteun Woningbouw heeft vastgesteld (20.101 woningen), is in vergelijking met het gemiddelde van de afgelopen zes jaren (12.870 woningen) uitzonderlijk hoog, Volgens de Provinciale Directie Volkshuisvesting wordt dat voornamelijk veroorzaakt door het feit dat in het recente verleden een niet onaanzienlijke achterstand is opgelopen bij het realiseren van woningbouwplannen. Of het zal gelukken om die achterstand in één jaar in te lopen, is echter zeer de vraag.

Bovendien moet de Gelderse prognose nog worden ingepast in de nationale budgettaire mogelijkheden. Met het oog op de beperkte ruimte op de rijksbegroting 1982 is de verwachting gewettigd dat die inpassing de Gelderse prognose fors zal beknotten.

In de derde plaats moeten we er rekening mee houden dat de ongesubsidieerde bouw wél onder direkte invloed staat van de economische recessie. In verband daarmee is het zeer de vraag of de 1.658 ongesubsidieerde woningen die in de Gelderse prognose voor 1982 van 20.101 woningen besloten liggen, kunnen worden gerealiseerd.

Op grond van deze drie factoren achten we het realistisch ervan uit te gaan dat de woningbouw in 1982 in Gelderland maximaal de nationale trend zal volgen. Dat komt neer op een produktie van 15.400 woningen. De laatste berichten over de problemen bij de inpassing van het Gelderse in het Nederlandse bouwprogramma maken duidelijk dat deze prognose als uiterst optimistisch moet worden beschouwd.

Het ETI voor Gelderland is het centrale onderzoek-, dokumentatie- en voorlichtingsinstituut in de provincie op sociaal-ekonomisch gebied.

De onderzoeken worden voornamelijk uitgevoerd voor de provincie, de gemeenten en de kamers van koophandel in Gelderland. Daarnaast verlenen Gelderse instellingen en bedrijven opdrachten aan het instituut. Binnen het sociaal-ekonomische terrein kunnen de onderzoeken op de meest diverse zaken betrekking hebben. Voorbeelden zijn:

- regionale en lokale arbeidsmarktonderzoeken
- sociaal-ekonomisch en demografisch onderzoek ter onderbouwing van structuur- en bestemmingsplannen
- capaciteitsberekeningen van bedrijfsterreinen
- sociaal-ekonomische kosten-baten-analyses van investeringsprojekten
- prognoses en toekomstscenario's.

Een groot deel van de dokumentatie van het ETI heeft een publiek karakter. De informatie die erin is opgenomen, staat dus kosteloos voor ieder ter beschikking.

Wat wetenschappelijke rapporten en statistische gegevens betreft is de dokumentatie van het instituut ten aanzien van sociaal-ekonomische zaken binnen de provincie Gelderland vrijwel compleet.

De voorlichtings- en adviestaak van het ETI is gefundeerd in de beide andere taken, onderzoek en dokumentatie. Het instituut geeft advies en informatie aan tal van instellingen en personen, zoals gemeenten, bedrijven en onderwijsinstellingen, maar ook studenten en scholieren.

In het bestuur van het ETI zijn de provincie Gelderland, de Gelderse gemeenten, kamers van koophandel en de vakorganisaties vertegenwoordigd. Hierbij werken zij allen samen om het statutaire doel van het ETI - bevordering van de welvaart in Gelderland - te realiseren.